

**Smaakmaker voor het ...
Digitaal boek**

**MET OPRECHTHEID
TOT HERSTEL**

DOOR
JAN VLEUGELS

SCHRIJVER VAN
„DE RAKKERS DER GRENZEN“.

Kamiel Mertens (red.)

Digitale versie 2020

Studium Generale vzw

MET OPRECHTHEID TOT HERSTEL

DOOR

JAN VLEUGELS

SCHRIJVER VAN

„DE RAKKERS DER GRENZEN”.

* * *

ALLE RECHTEN AAN DEN SCHRIJVER VOORBEHOUDEN

* * *

DRUKK. FR. DE KINDEREN — RAVELS,

1934.

Inhoud

Voorwoord (door de redacteur 2019).....	6
Wie was Jan Vleugels? (door Herman Janssen, Baarle-Hertog, HK Amalia van Solms)	7
Voorwoord 1934 (door auteur Jan Vleugels).....	12
Deel 1	13
H.1.1. Met oprechtheid tot herstel.....	13
H.1.2. De jacht.....	14
H.1.3. De groote stap	18
H.1.4. De vlucht van den jongen baron	23
H.1.5. Gouden bruiloft van Jan Tops en Trien Slings	28
H.1.6. De pastoor van H. op zijn predikstoel.....	31
H.1.7. Willem, de edele kunstenaar, is gestorven.....	58
Deel 2	59
H.2.1. Het leven der twee weezen	59
H.2.2. In Holland.....	85
H.2.3. De luidruchtige weduwe	91
H.2.4. De brief van een dokter	103
H.2.5. Het is Allerzielendag	105
H.2.6. In het gevang	110
H.2.7. Bij Vitales	117
H.2.8. Gelukkige dagen	120

Deel 1

H.1.1. Met oprechtheid tot herstel

Er heerscht een ongewone drukte, op het zeer uitgestrekte landgoed van baron v.L., gelegen in een der wildrijkste streken van Nederland.

De baron, een hoogdravend man van midden de vijftig jaar, met een gebiedend uiterlijk, loopt aanhoudend heen en weer door verschillende plaatsen van het kasteel, want de bijzonderste edelen van te lande, heeft hij heden op een jachtpartij uitgenoodigd.

Eenigen dezer genoodigden zijn reeds op het kasteel aangekomen, waaronder een bejaarden graaf met zijne dochter Florilda, welke laatste op haar uiterlijk als geheel volmaakt kan aanzien worden. De eenige zoon van den baron, Willem genaamd, schijnt zich om deze beweging weinig te bekommeren.

Van in den vroegen morgen zit hij reeds als naar gewoonte, in zijn studievertrek en houdt zich ijverig bezig met de literatuur en de filosofie, die zijne verlangens schijnen te beheerschen. Bezield met een rein en teeder gevoel, is dat voortdurend in strijd met de wilde hartstochten van zijn vader, die zijn zoon liever in de militaire rangen had gezien, om daar roem en eer te oogsten.

Met de jachtpartijen is het den zoon ook niet naar het hart.

Hij noemt die barbaarsch en wreed. Volgens hem hebben de dieren, welke door de jagers zoo onmeedoogend worden neergeschoten, evenveel recht om te bestaan als den mensch zelf. Over zulke punten heeft de vader meermalen twist met zijn zoon, die langs dien kant een bijzondere zwakte schijnt te gevoelen.

Op zekeren dag had de zoon zich op een zonderlinge wijze geuit aangaande het dierengeslacht, waarop vader het volgende antwoord had gegeven:

“Beste jongen, zou het u misschien beter bevallen, door het dier dat zich zoo enorm vermeerdert, overrompeld te worden, zoodat het ons tenslotte geheel onder den voet kon loopen? Ons bestaan zou er niet beter om worden.”

De filosoof antwoordde toen hierop met bitterheid in de stem:

“Zouden de dieren soms ook elkander met machienen en andere voorwerpen moeten verdelgen, zooals den mensch dit nog niet lang geleden in de jaren 1870 en andere oorlogen heeft gedaan?” - “Neen vader”; was Willem voortgegaan, “zoo iets moet men aan de voorzienigheid overlaten...”

Met zulk een geest bezield, zit op dezen schoonen ochtend, de filosoof over een handschrift gebogen, dat hij binnen kort in boekvorm over een deel der wereld wil verspreiden.

Ditmaal echter wil de baron dat zijn zoon aan de jacht zal deelnemen. Praktisch gaat hij dan ook de studiekamer binnen en beveelt hem zich aanstonds gereed te maken, waarop Willem met tegenzin gehoorzaamt.

De baron oordeelde en had reeds met den ouden graaf er over gesproken, dat zijn 30-jarigen zoon met de 28-jarige gravendochter wel een geschikte partij kon wezen...

H.1.2. De jacht

Het is een heerlijk frissche voormiddag.

De najaarszonnestrallen werpen hun gloedvolle schijnsels door het kreupelhout. De vogels in de hoge boomen kweelen en kwielen als bespreken zij onder elkander, hun aanstaande vertrek naar warmere landstreken.

De ongevleugelde dieren, met de jongen aan hun zijde, huppelen door de varens en het wilde gras, om hen te leeren zich aan de natuurelementen aan te passen, ook om zich tegen vijanden en vervolgers te beschermen, waaronder de mensch het meest wordt gevreesd.

Terwijl nu eenigen dezer jonge dieren de eerste genoegens van het leven genieten en zich nog vleien in moederliefde, wordt daar opeens den galm der jachthorens gehoord. Al die dartelende natuurlijke schepseltjes, schrikken op en verbergen zich, ieder op behendige wijze, zulks wordt door den mensch als gewoon diereninstinkt betiteld.

Te paard en per rijtuig is het jagersgezelschap het bosch nu genaderd. Florilda, de gravendochter, berijdt een vurigen draver, als een echte amazone draaft zij door de dreven van het woud. Bijna altijd is zij aan de zijde van Willem, die eveneens op een volbloedig ros gezeten is. Hare gelaatstrekken schitteren van genoegen, zij schijnt met hart en ziel aan de jacht gehecht te zijn en wil aan Willem hare kunst ten volle ontplooien.

De welgemanierde gravendochter, met haar schoon uiterlijk brengt Willem ook even in bewondering, maar dat is niet van langen duur, zooals het verder blijken zal.

Het jagen is thans in volle actie.

Langs verschillende zijden weerklinken en knallen de schoten der geweren. Prachtige hazen en andere exemplaren zijn reeds onder het schroot der jagers bezweken.

Florilda mikt en treft immer met een bewonderenswaardige juistheid - dit in tegenstrijd met Willem, die het geweer maar niet van den schouder schijnt te willen nemen.

De gravendochter beschouwt die handelwijze van den jongen baron als bloodheid, en denkt hem met hare kunst innerlijk te veel verstrooid te hebben. Dat is ook juist wat zij bereiken wil, want met een man die haar zou overtreffen, of zelfs benaderen in de juistheid van schieten bij het jagen van wild, zou zij het niet gemakkelijk kunnen eens worden. Op dat gebied eischt haar karakter de bewondering en meesterschap.

Florilda denkt dus goed haar ideaal te beheerschen, maar niet in dien zin om Willem's liefde en eerbied te bemachtigen, want ieder schot dat treft, slaat hem een wonde in het hart.

“Zie Willem!” roept zij uit, “ginds een hert dat schijnt getroffen en wil ontkomen, laat het ons vlug nazetten.”

Het dier tracht zich in het het struikgewas te verbergen.

Daarop springt Florilda uit het zadel, in schijn gevolgd door Willem, die inwendig verlangt dat het gekwetste beest ontkomen zou, want dat hij deze gravendochter op jacht wil vergezellen, geschiedt alleenlijk, om den wil van zijn vader te volbrengen.

Slingerend glijdt de hinde door het schaarhout heen, hare laatste wanhopige poging wagende, om een geschikt heenkomen te vinden. Florilda volgt ze met ware kunstsprongen. Opeens merkt zij een open plaats in het woud, holt er overheen en krijgt daardoor een voorsprong op het beest. Zij springt toe en terwijl zij het met een arm omstrengelt, grijpt zij vlug met den anderen haar jachtmes; zij slaat, en treft aan den linkerslagader.

Het bloed bespat hare kleederen met eene licht gekleurde gulp.

Op dat oogenblik treedt Willem op haar toe en kan niet nalaten de gravendochter op hare gevoelloosheid te wijzen.

“Florilda!” roept hij uit, “hoe kunt U toch zoo wreed zijn tegenover de dieren. Uw gelaat is aantrekkelijk, ja zelfs beminnenswaardig, maar voor uw binnenste voel ik niet de minste bekoring, uwe handelwijze doet mij pijn.”

“Zoo”, wedervoert daarop Florilda bitsig, “als ik U mijne behendigheid toon, zoudt gij daarover boos worden, en ik vleide mij met de hoop U te kunnen bevredigen. Noemt U dit wreedheid, op jacht te zijn en veel wild te veroveren ?”

De filosoof antwoordt hierop met nadruk:

“Mensch en dier zijn maar alleen verschillende benamingen, maar spruiten voort uit dezelfde hartstochten en natuurlijke wetten. Onze plicht gebiedt dat wij hen als onzen evennaaste behandelen.”

“Neen Willem”, zegt nu Florilda ook ernstig, “zoo komt U met mij niet terecht. Dit beest, dat thans hier onder mijn mes bezwijkt is niet zooals een mensch met reden en verstand begaafd. De dieren moeten wij beheerschen, deze zijn geschapen om voor den mensch als voedsel te dienen.”

Over dat antwoord schijnt Willem niet voldaan en herneemt:

“Al zijn wij als mensch, in onze gedachten met reden en verstand begaafd, is het daarom uitgesloten, dat de dieren niet door eene voor ons ongebruikelijke rede zijn vervuld en zoo hoog als wij in aanzien en waarde bij den schepper zijn verheven.

Onze meerderwaarde is tot nog toe niet bewezen Florilda, zelfs schijnen de dieren den schepper meer te behagen, want van zoodra zij het eerste levenslicht aanschouwen, zijn zij veel volmaakter als wij. Wij die naakt en zonder dons of pluimen, en daarbij hulpeloos ter wereld komen en vele jaren noodig hebben ons met het dier te kunnen evenaren. Blijven wij nu alleen bij het gedachte, dat wij de hoogste schepselen der aarde zijn, omdat wij het meeste verstand en begaafdheid bezitten, kan dit daarom niet juist de reden zijn van onze minderwaardigheid. De geest der menschen is in het echte wereldsche, aan het stoffelijke onderworpen, welke laatste lang dalen kan; wij als mensch misbruiken dus die goede gaven, waarvan de dieren zouden ontbloed zijn gebleven. Nu Florilda stel ik U de vraag: Wie van beiden zal onder de oogen van den schepper moeten blozen? En waar zou ons recht schuilen om hen te dooden?”

Op deze diep bedachte rede is Florilda niet voorbereid en voelt er zich door gekrenkt. Misschien begrijpt zij ook den grond der woorden niet, want in plaats van te antwoorden, blaast zij op haren jachthoren, om de trakkers te verwittigen, het veroverde wild mede te voeren.

Florilda is door de opmerkingen van den filosoof geheel van streek geraakt, ondanks de gelukwenschen der personen van het overige gezelschap, die hare behendigheid op jacht ten zeerste waardeeren. Van dat oogenblik af, houdt zij zich stelselmatig van Willem verwijderd.

De jonge baron heeft haar gekrenkt denkt zij, en wilde mij vernederen. Hij voelt niets voor mijne idealen en wil mij van een soort ijdelheid beschuldigen, prevelt zij; als mijn vader denkt mij aan zulk een man te binden, heeft hij het ver mis, want ik verlang alleenlijk een echtgenoot te bezitten die ik geheel beheerschen kan.

Dat de betrekkingen der twee jonge edelen niet hartelijk zijn, wordt nu ook door den ouden graaf en den baron opgemerkt. Ook verwondert het hen dat Willem altoos het geweer over den schouder heeft geworpen en zich om de jacht niet schijnt te bekommeren.

Voor den ouden baron is de zaak niet zoo vreemd, maar de graaf begrijpt in 't geheel niet wat den jongen baron deert. Over die zonderlinge, onbescheiden handelwijze, wordt de zoon in 't geheim door den vader attent gemaakt. Willem begrijpt het gevoelen van zijn vader en zal nu trachten aan zijn verlangen te voldoen. Vastberaden neemt hij daarna zijn geweer van den schouder en houdt in spanning zijn blik in de hoogte. Daar schijnt hij iets te hebben gemerkt dat hem boeit. Een vogel, waarschijnlijk een bruinen kiekendief, hangt bijna beweegloos zou men denken, boven de bosschen. Hij is van in de hoogte op zoek naar verloren geschoten wild. Florilda heeft den vogel door de zonderlinge houding van Willem ook gemerkt, maar acht het niet waardig hierover een schot te lossen.

De jonge baron daarentegen zet het geweer aan den schouder. Een schot knalt, en de vogel valt bijna als een steen, loodrecht naar beneden, voor het paard van Florilda.

“Dus was het daarstraks bij U maar een zekere jaloerschheid, toen U mij als wreed betitelde bij het veroveren van dat hert” roept nu Florilda verontwaardigd tot den filosoof die afgestegen is en den gedooden vogel aandachtig beschouwt.

“Een opmerking in dien zin had ik van U verwacht jonkvrouw”, antwoordt Willem aanstonds, “maar deze treft mij innerlijk geen zier.”

“Zoo”, herneemt Florilda al schertsend, “woorden die tot U rechtstreeksch gericht worden, neemt U niet ernstig op, ik had van U meer eerbied verwacht voor een vrouw van stand.”

De filosoof schijnt door deze laatste woorden gekwetst te zijn, want bitsig antwoordt hij nu:

“Jonkvrouw, wil even naar mij luisteren, want volgens ik hooren kan begrijpt U geen zier van mijn handelwijze. Het verschil onzer meening bestaat hierin: U beschouwt alles van uit een materieel standpunt, ik integendeel naar den geest en innerlijke gevoelens. Als ik daarjuist dezen bruinen kiekendief neervelde, dacht ik aan zekere

gelijkenissen met den mensch, alleenlijk met een weinig verzachting ten voordeele van dit roofdier, dat maar alleen doodt en plundert, als het zijn hongerige maag moet bevredigen.... De mensch daarentegen doet zulks uit lust. Geen dier ter wereld is zoo wreed. Daarom moeten er bij ons strijders voor zekere hervormingen opstaan, dat heeft onze verwende samenleving groot noodig. Wij achten ons niet minder als zouden wij koningen der aarde zijn, wij verdelgen en moorden, wij hebben een vertroetelde maag en huid, maar onverzorgde en ondervoede zielen?"

"Die vergelijking tusschen mensch en dier is walgelijk mijnheer, en verraden de krankheid uwer zinnen; welk schepsel op aarde, buiten den mensch is nog met reden en verstand begaafd? Toe, zeg me dat eens?"

"Goed, op dat punt meent gij dus dat wij bevoorrechten van den schepper zijn, en daaruit al onze voorrechten spruiten. Dat bewijst daarom onze meerderwaarde nog niet, want daartegenover stel ik, dat de dieren bij het betoonen hunner vriendschap of liefde nooit veinzen; dat wanneer uw schoothondje of huiskat u die betoonen, ge zeker van hun oprechtheid moogt zijn. Zoudt U dat ook van de genegenheid der menschen durven staande houden? Neem onze verhouding als voorbeeld!"

Na deze woorden verwijdert Florilda zich inderhaast in de richting van haar vader en het overige jagersgezelschap. Nu heeft zij er genoeg van. Zij deelt den graaf haar bevindingen mede en alhoewel deze in den beginne een weinig ontstelt, schijnt hij toch in de zaak te berusten.

Roerloos heeft Willem haar achterna gezien. In overpeinzing vat hij daarna den klamper en reikt hem aan een trakker over.

Hij wipt in het zadel, slaat een zijdreef in, doet of hij het jagersgezelschap mist en rijdt in de richting van het vaderlijk kasteel.

"Juist wat ik wilde bereiken, ben ik thans benaderd", prevelt Willem. Die adellijke dochter kan mij niet gelukkig maken, zij bezit geen greintje innerlijke grootheid. Het oppervlakkige leven beheerscht haar geheel en al.

Mijne verlangens daarentegen zijn, een vrouw te bezitten, die ook iets zedelijks diepgaande kan begrijpen, en op dat gebied is onze bovenmeid Louisa heel wat anders. Maar wat zal vader daarvan zeggen? Langs dien kant verwacht ik een harden strijd, uit reden dat zij geen adellijke dochter is. Voor mij is ze dat wel, denkt hij verder, maar hoe wil ik hem in die gedachte doen deelen? Mogelijk spreekt hij wel mij van het kasteel te jagen, maar het ergste schrikt mij niet af. In ieder geval wil ik de zaak eens nader overdenken en beproeven hoe ver ik het met Louisa eens kan worden, want voor haar alleen is het dat ik den strijd des levens met moed wil aanvatten. Verders verdient zij van harte om als een adellijke jonkvrouw behandeld te worden. Is zij niet altoos mijne troosteres geweest? Sinds het overlijden mijner moeder, heeft zij immers niets verwaarloosd om mij het leven aangenaam te maken!"

Alzoo denkende nadert de filosoof het kasteel, om in 't geheim weer Louisa op te zoeken.

Enz...